

Lunds universitet
Socialhögskolan
SOL 066
Vårterminen 2003

ETNICITET SOM STÄNDIGT PÅGÅENDE KONSTRUKTION

– en översikt av forskningen om etnicitet

Författare: Emma Nilsson
Handledare: Shari Granlöf

Abstract

Ethnicity has become a frequently used concept, not only in the academic world but also in the media and in public debates. The purpose of this paper was to have a closer look at what ethnicity actually is and what it means to people as well as to scientists, ethnicity as a concept and as a phenomenon. Focus was on the more recent research that has been done about what is described as "new ethnicities" that emerge in multicultural societies in Europe. The questions that were chosen to limit the search for material were:

- What are "new ethnicities"? How have they been described and explained?
- How have ethnicities been created and changed in western multicultural societies such as the American, British and Swedish?
- What are the similarities and the differences between ethnicities, "new" ethnicities, and "new ethnicities"?

This paper is a literary study in which I have tried to compare different theories about ethnicity. The main conclusion was that the concept "new ethnicities" does not describe something that has not been described already in earlier research about ethnicity. The phenomenon it describes can, because of the migration and globalisation of the modern world, be seen to exist in a greater extent today though.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	3
Problemformulering	3
Syfte och frågeställningar	4
Metod, material och avgränsningar	4
Fortsatt framställning	5
INLEDANDE BEGREPPSDISKUSSION	7
Etnicitet	7
Ras	9
Kultur	10
Socialkonstruktivism	11
FORSKNINGEN OM ETNICITET	13
Primordialism och situationalism	13
Etnicitet som social konstruktion	16
Några av etnicitetsforskningens problem	17
Ny etnicitet	18
Varför denna ”nya” etnicitet?	19
Etnicitet och intresse	20
Etnicitet och mening	21
NYA ETNICITETER	23
Stuart Hall och nya etniciteter	23
Forskningen kring nya etniciteter	24
Etnicitet i mångkulturella samhällen	25
Synkretisk kultur	26
Invandrarungdomar och nya etniciteter	27
Det förgångnas och traditionernas betydelse för nya etniciteter	28
Språk	29

Klass, utanförskap, etnicitet och sociala rörelser	30
Möjliga konsekvenser av utvecklandet av nya etniciteter	32
Sammanfattning	32
ANALYS	34
Fenomenet etnicitet och dess utveckling	34
Etnicitetsbegreppet	34
Nya etniciteter	36
Etnicitet och kultur	37
Etnicitet och struktur	38
Etnicitetsforskningen	40
AVSLUTNING	41
Sammanfattning	41
Avslutande diskussion	42
Källförteckning	44

INLEDNING

Problemformulering

Det svenska samhället genomgår, liksom alla andra samhällen, ständigt olika förändringsprocesser. Idag handlar dessa processer i större utsträckning än tidigare om kulturmöten. Globalisering och ökad migration har lett till att vårt samhälle beskrivs som mångkulturellt (huruvida det verkligen är det beror på hur det mångkulturella samhället definieras). I detta samhälle har etnicitet, enligt Tägil (1993:7), blivit ett nyckelbegrepp om man vill förstå ”en komplicerad och problemfylld samtidsutveckling”.

Etnicitet har kommit att ses som ett mycket användbart begrepp inte bara bland forskare utan även bland människor i allmänhet och i media. Nästan dagligen kan vi komma i kontakt med rubriker som handlar om allt ifrån etnisk rensning till etniskt mode. Man kan undra om denna utveckling är positiv eller ej och fråga sig i vilken omfattning vi skall koncentrera oss på att se människor som indelade i grupper? Ett av problemen med den svenska offentliga debatten är att den präglas av en statisk syn på etnicitet. Det är denna syn, med betoning på kulturella skillnader, som har kommit att kritiseras i akademiska sammanhang. Dock fortsätter man inom vardagstänkandet att förknippa etnicitet med traditionstyngda invandrarkulturer (Ålund, 2002:290). Fook (i Runquist, 1999:9) menar att även inom litteraturen i socialt arbete utgår man ofta från mycket traditionella och oföränderliga perspektiv på kultur och etnicitet, något som leder till oönskade generaliseringar och svårigheter i möten med invandrare.

Etniska identiteter kan ses som några av den sociala verklighetens byggstenar (Royce, 1982:209). Den etniska identiteten är dock ingen självklarhet (Ålund, 2000:61). Omfattande forskning har bedrivits vad gäller skapandet av etnicitet och på senare år har man börjat tala om nya etniciteter som en konsekvens av multikulturella miljöer. Dessa skapas framför allt bland ungdomar och då ungdomskulturer har kommit att ses som ”en sorts tidens tecken där det är möjligt att läsa vad som rör sig under samhällets yta” (Sernhede, 1996:143) kan forskningen om dessa nya etniciteter, liksom övrig forskning om etnicitet, vara värd att titta närmare på.

Syfte och frågeställningar

Mitt syfte med denna uppsats är att undersöka vad som sker med etniciteter och deras betydelse i mångkulturella västerländska samhällen exemplifierade av det amerikanska, det brittiska samt det svenska. Fokus ligger på huruvida begreppet/fenomenet nya etniciteter kan förstås/förklaras utifrån befintliga teorier om etnicitet alternativt ”ny” etnicitet.

Frågeställningar:

- Vad menas med begreppet ”nya etniciteter”? Hur beskrivs och förklaras nya etniciteter?
- Hur skapas och förändras etniciteter i västerländska mångkulturella samhällen som det amerikanska, brittiska och svenska?
- Vilka likheter och olikheter finns mellan etniciteter, ”nya” etniciteter och ”nya etniciteter”?

Metod, material och avgränsningar

Jag har valt att göra en explorativ litteraturstudie, vilket för mig var ett självklart val då jag ville koncentrera mig på den forskning som redan gjorts om etnicitet och då främst nya etniciteter.

Jag kommer att titta både på hur forskningen beskriver människors konstruktioner av fenomenet etnicitet och på hur den använder/konstruerar begreppet etnicitet. Uppsatsen kommer således att behandla människors förhållande till fenomenet etnicitet samt forskarnas förhållande till begreppet etnicitet.

Jag har begränsat mina sökningar av litteratur till att gälla avhandlingar, forskningsrapporter, vetenskapliga tidskrifter och annan ”akademisk” litteratur. Jag har sökt material i katalogerna Lovisa och Libris, i Electronic Library Information Navigator (Elin), International Encyclopedia of the Social and Behavioural Sciences (IESBS), Journal Storage (JSTOR) och Artikelsök. Jag har sökt på olika svenska universitets hemsidor efter aktuell och för ämnet relevant forskning och avhandlingstitlar. De sökord jag vid de olika tillfällena använt mig av

har varit "etnicitet", "nya etniciteter", "etniska grupper" och "etnisk identitet" (samt föregående ord översatta till engelska). Då forskningen om etnicitet är omfattande har antalet träffar varit många och det första urvalet har gjorts genom en jämförelse av mina frågeställningar och titlar på verk, samt deras årtal för publicering (även om äldre litteratur går att finna i källförteckningen har jag försökt att främst använda mig av material producerat från 1990 och framåt. Undantagen jag gjort är främst för de verk som ofta återkommer som referenser i nyare litteratur och därför framstår som inflytelserika.). Så småningom kom dock inte bara frågeställningarna att påverka urvalet av titlar utan även titlarna frågeställningarna.

Urvalet av material (sammanlagt har jag läst drygt 2500 sidor) har förutom av mina val även påverkats av ekonomiska och tidsmässiga faktorer. Jag har således inte beställt in material som ej finns att tillgå inom Norden.

Min studie begränsar sig till att gälla västerländsk forskning om det amerikanska, brittiska och svenska samhället. På vilket sätt mina egna uppfattningar och värderingar påverkat allt från valet av frågeställningar och litteratur till textens utformande och ton är svårt för mig att se. Jag har försökt att på ett objektivt sätt redogöra för den forskning som bedrivits och bedrivs om etnicitet. Den brist på kunskap om etnicitet som fick mig att välja detta ämne och med vilken jag inledde arbetet kan i detta sammanhang ha varit en fördel, eftersom jag inte hade vare sig många eller starka förutfattade meningar vad gäller begreppet etnicitet.

Fortsatt framställning

Jag kommer i den här uppsatsen att försöka skapa en bild av etnicitetsforskningen och olika riktningar och utvecklingar inom denna. Inleder gör jag med en begreppsdiskussion. I denna har jag valt att kortfattat redogöra för begreppen etnicitet, ras, kultur och socialkonstruktivism. Etnicitet, ras och kultur då dessa begrepp ibland framstår som utbytbara, socialkonstruktivism eftersom denna -ism är den man i störst utsträckning idag använder sig av inom forskningen om etnicitet.

En mera ingående redogörelse för etnicitetsforskningen följer på begreppsdiskussionen. Jag kommer i denna att beskriva de synsätt som förgick och utvecklade det socialkonstruktivistiska. Under rubrikerna om "ny etnicitet" beskriver jag det allt större

intresse för etnicitet som väcktes bland annat bland stora delar av den amerikanska befolkningen under 1960- och 1970-talet, liksom forskarnas syn på och förklaringar till detta fenomen.

”Nya etniciteter” är det begrepp jag främst velat undersöka och under denna rubriks underrubriker försöker jag sammanfatta det material jag samlat in om detta senmoderna fenomen som forskarna främst studerat bland ungdomar i multietniska samhällen. I analysen försöker jag sedan applicera tidigare teorier om etnicitet på samma fenomen.

Avslutar gör jag med en sammanfattning av uppsatsen, samt med en slutdiskussion.

INLEDANDE BEGREPPSDISKUSSION

Etnicitet

I stort sett alla är överens om att det är mycket svårt att definiera etnicitet (den kvalitet som karakteriserar en etnisk grupp). Många författare bryr sig över huvud taget inte om att göra det. Sitt språkliga ursprung har termen ”etnisk” i grekiskans ”ethnikos” av ”ethnos” som betyder ”människor av ens egen sort”, ”nation” eller ”folk” (Lange och Westin 1981:245).

I vetenskapliga sammanhang är termerna etnicitet och etnisk grupp förhållandevis nya skapelser, även om verkligheterna de avspeglar är gamla. Det var först efter andra världskriget som terminologin började vinna fotfäste i amerikansk samhällsdebatt; den användes för att beskriva det som tidigare brukat rubriceras som rasrelationer. Terminologin slog igenom även inom den europeiska vetenskapliga behandlingen av problem i västerländska samhällen ”och kom att appliceras på grupper som tidigare beskrivits som nationer, nationaliteter eller ännu vagare, rätt och slätt folkgrupper” (Tägil, 1993:7).

Förslagen på definitioner av begreppet ”etnisk grupp” har genom åren blivit många. Weber föreslog att etniska grupper är detsamma som ”those human groups that entertain a subjective belief in their common descent because of similarities of physical type or of customs or both, or because of memories of colonization and migration”. ”It does not matter whether or not an objective blood relationship exists” (Weber, (1922) 1996:56).

Definitioner kom att senare handla allt mindre om det förflutna och mera om den samtida kulturen. ”An ethnic group became a group of persons distinguished largely by common culture, typically including language, religion, or other patterns of behaviour and belief”. Farely (1995) definierar en etnisk grupp som en grupp människor som av sig själva och/eller andra ses som en särskild grupp p g a sociala eller kulturella kännetecken (Cornell och Hartmann, 1998:17). Cornell och Hartmann frågar sig (i sin bok *Ethnicity and Race: Making Identities in a Changing World*), efter att ha gått igenom ett flertal definitioner, om vad som helst enligt dessa kan få ses som en etnicitet. De menar vidare att den vardagliga användningen av begreppet etnicitet verkar ligga närmare Webers definition än de nya akademiska sätten att använda begreppet (a.a.:17f).

Cornell och Hartmann följer själva Schermerhorns (1978) definition, vilken beskriver en etnisk grupp som "ett kollektiv inom ett samhälle med ett verkligt eller förmodat gemensamt ursprung, minnen av ett delat historiskt förflutet och ett kulturellt fokus på ett eller flera symboliska element" definierade som typiska uttryck för medlemmarnas samhörighet. De symboliska elementen kan bestå av t ex släktband, geografisk koncentration, språk, religion eller fysiska skillnader. Till sin definition lägger Schermerhorn ytterligare ett kriterium; en etnisk grupp skall själv se sig som en olika andra. "The extent of actual cultural distinctiveness is irrelevant. Contrary to many common definitions, not all ethnic groups are culture groups and not all culture groups are ethnic groups" (Cornell och Hartmann, 1998:19).

Att en gemensam kultur utgör själva grunden för etnisk identitet är alltså inte att ta för givet. Därför har många forskare dragit slutsatsen att fokus bör ligga på social interaktion och social organisation istället för på det kulturella innehållet (Eriksen, 1993:36). "Ethnicity is essentially an aspect of a relationship, not a property of a group. /.../ It can thus be defined as a social identity" (a.a.:12). En identitet man i viss mån tillskrivs och i viss mån åstadkommer själv (a.a.:57). För att den skall ha någon funktion krävs, enligt Eriksen (a.a.:69), att den erkänns av såväl den egna gruppen som av icke-medlemmar:

If a group of London punks insist that they have a unique culture with origins in a mythical and misty past, their potential for becoming an ethnic category depends on the recognition of others. Similarly, if someone claims that Indians and Africans have the same origins and should therefore be considered an ethnic group, he or she will probably not be successful, since most Africans and Indians would disagree.

Avslutningsvis tittar vi på vad en svensk forskare, Ålund, säger om etnicitet:

Etnicitet är ett begrepp härlett ur etniska gruppers konstituering och dynamiska relationer till varandra och sin omvärld. Etnicitetens två grundläggande bestämningskriterier är å ena sidan den kulturella samhörigheten, att medlemmar i folkgruppen(-er) känner sig subjektivt höra samman i frågor om värderingar, normer och beteende samt å andra sidan bestämda strukturella förutsättningar, objektiva materiella villkor som genererar intressegemenskap, gemensam organisering och ibland politisk handling (Ålund, 1994:111).

Ras

”Race can be viewed as *a form of social relationship to which racial meanings are attached by the participants*” (Mason, 1992 i Bradley, 2000:121).

Forskare är idag överens om att raser inte existerar som vetenskaplig kategori och inte heller som en naturlig kategorisering bland människor. Det finns inga fysiskt synliga eller genetiska skillnader mellan människor som kan förklara andra skillnader, vare sig dessa skillnader är kulturella, ekonomiska eller sociala. Det är dessutom inte möjligt att placera människosläkten i välavgränsade raser utifrån fenotypiska (fysiskt synliga) kriterier (de los Reyes och Molina, 2002:314).

Rasdifferentiering är, med de los Reyes och Molinas ord, ”både en ideologisk konstruktion och ett konkret resultat av organisationer, marknader och institutioner som styr relationerna av produktion, distribution och konsumtion. Idén om ”ras” är en social konstruktion som är av stor betydelse både som ideologi och som social praktik” (a.a.:314).

Även om det inte är möjligt att utifrån fenotypiska kriterier dela in människor i välavgränsade raser är det det man försöker göra när man socialt konstruerar raser. ”A race is a group of human beings socially defined on the basis of physical characteristics” (Cornell och Hartmann, 1998:24). Raser är sociala produkter som genom människors handlande förändras över tid. Biologi är i detta sammanhang irrelevant; ”people determine what the categories will be, fill them up with human beings, and attach consequences to membership in those categories” (a.a.:25).

När det gäller att skilja på ras och etnicitet, båda sociala konstruktioner, menar Cornell och Hartmann att skillnaden ofta har att göra med det faktum att raser skapas av ”de andra”, av utomstående. Även om etnicitet också kan uppstå på detta sätt uppstår etniciteten ofta genom att man själv, inom gruppen, tillskriver sig en etnisk tillhörighet. Rasindelningen är kopplad till makt och ojämlikhet (a.a.:27f). ”At the heart of racial identification lie the claims we wish to make about ”them”, and about how different ”they” are from ”us”” (a.a.:29), ”ethnicity’s primary concern is as often identifying ourselves as identifying and classifying others” (a.a.:30).

Det är skapandet av gemenskap som kännetecknar etnicitet, som gör att raser kan ses som etniciteter; när medlemmarna av en ras tillsammans börjar skapa en egen identitet utgör de, enligt Cornell och Hartmann, plötsligt inte bara en ras utan även en etnisk grupp (a.a.:30).

Ett exempel på en grupp som kan ses som både en ras och en etnisk grupp är den svarta befolkningen i USA. De ses både av andra och ofta av sig själva som en ras, p g a hudfärg och andra fysiska drag. Samtidigt har de svartas självmedvetenhet och deras eget skapande av en gemensam identitet gjort dem till en etnisk grupp som definierar sig själv utifrån ett gemensamt ursprung, en delad historia och kulturella symboler (a.a.:33).

Raser kan alltså vara etniska grupper, men behöver inte vara det. Alla raser dock multietniska. Om man bortser från den vita rasen har detta ofta ignorerats (a.a.:26).

Kultur

Det vanligaste kriteriet för att skilja ut etniska grupper är kultur (Johansson, 2000:86). Att även detta begrepp är vagt och oklart har lett till att det i likhet med begreppet etnicitet har fått ett flertal olika definitioner. En av dem är Giddens från 1993/94:

Kulturen rymmer de *värderingar* som medlemmar av en viss grupp omhuldar, de *normer* de följer i sitt beteende och de *materiella ting* de producerar. Värden utgörs av abstrakta ideal, medan normer är bestämda principer eller regler som människor förväntas följa. /.../ Kulturen rymmer människors livssätt i ett samhälle, vilket kan skilja sig åt mellan olika grupperingar. Hur man klär sig, vilka seder och bruk man har samt ens arbetslivsmönster, religiösa riter och fritidsvanor ingår i begreppet. Dessutom innefattas även de materiella ting som skapas och som har en innebörd för den grupp det gäller – t ex pilbågar, plogar, fabriker, datorer, bostäder och böcker (Johansson och Miegel 1996: 15f).

Kultur är processuell; den uppstår i interaktionen mellan människor som förhandlar om mening och uttrycker den genom tal, symboler och ritualer (Wulff, 1994:96), och som Giddens påpekar delas den inte på samma sätt av alla. Kulturer är socialt organiserade – social struktur finns således inte som ”någon slags objektiv enhet i sig utanför eller ovanför människors liv utan är kulturellt konstruerad” (a.a.:93).

Enligt Pripp (1996:70) har det traditionella antropologiska kulturbegreppet – ”i betydelse av ett avgränsat helhetskomplex, som exempelvis innefattar samhällsmedlemmars gemensamma tro, konst, lagar, moral, och seder” – en stark förankring hos människor och genomsyrar uppfattningar om tillhörighet till exempelvis etniska grupper ”– oavsett om forskarna nu hävdar att dessa är konstruerade gemenskaper”.

Kopplingen mellan kultur och etnicitet är stark men att ersätta etnicitet med kulturell identitet är, enligt Sernhede (2000b:10) inte möjligt ”eftersom etnicitet aldrig kan vara annat än en aspekt av identiteten, den etniska dimensionen kan aldrig ensam bära upp en kulturell identitet – kulturella identiteter är alltid också konstituerade genom andra axlar av skillnader – t ex kön, klass och sexualitet”.

Socialkonstruktivism

Wenneberg skiljer i *Socialkonstruktivism – positioner, problem och perspektiv* mellan fyra olika former av socialkonstruktivism. De olika formerna beskrivs som: 1) kritiskt perspektiv, 2) sociologisk teori, 3) kunskapsteori och 4) ontologisk ståndpunkt (Wenneberg, 2001:13).

Som kritiskt perspektiv går socialkonstruktivismen ut på att avslöja att vad vi ser som naturliga fenomen faktiskt inte är naturliga i den mening att de skulle vara resultat av en naturlig utveckling. Socialkonstruktivisten vill här visa på komplicerade sociala processers påverkan (a.a.:58). Denna form av socialkonstruktivism kan enligt Wenneberg användas mycket generellt ”och med mycket olika grader av radikalitet” (a.a.:65). ”Men detta att komma bakom det yttre är samtidigt socialkonstruktivismens problem”. ”Om man har dekonstruerat det uppenbara och det typiska, när ska man sluta?” (a.a.:67)

Socialkonstruktivism som 2) sociologisk teori kan ses som ett försök att på något vis ersätta den naturlighet som det kritiska perspektivet avslöjar som falsk, ”så att vi inte enbart står med en undflyende social verklighet i händerna” (a.a.:67). Socialkonstruktivism som sociologisk teori innefattar olika teoretiska förklaringar av hur den sociala verkligheten och konkreta sociala företeelser är strukturerade och fungerar. Teorierna försöker helt enkelt förklara det sociala i sig (a.a.:69).

Socialkonstruktivism som sociologisk teori leder så småningom fram till en diskussion om vad kunskap är (a.a.:77). Och när socialkonstruktivism som sociologisk teori tillämpas på den sociala institution vi kallar kunskap blir den plötsligt 3) en kunskapsteori (a.a.:14). Som en kunskapsteoretisk ståndpunkt säger socialkonstruktivismen att kunskap är socialt konstruerad (a.a.:77). ”/.../ kunskap om verkligheten bestäms av irrationella och sociala faktorer, det rör sig om faktorer som makt och intressen som bestämmer vad som kommer att bli kunskap i vårt samhälle” (a.a.:81). Huruvida kunskap är sann eller ej är inget som intresserar socialkonstruktivisten. Den frågeställning som är intressant är istället *hur* kunskapen producerats (a.a.:30).

Hos vissa forskare förekommer en glidning från socialkonstruktivismen som kunskapsteori till att man också uppfattar den fysiska verkligheten som socialt konstruerad. Detta är 4) den ontologiska ståndpunkten (a.a.:14).

FORSKNINGEN OM ETNICITET

Etnicitetsforskningen har ingen längre historia. Under 1800-talet och början av 1900-talet förekommer ingen användning av begreppet etnicitet inom samhällsvetenskapen (Marable, 2000). Detta innebär naturligtvis inte att man inte bedrev forskning om skillnader mellan människor. Dessa skillnader förklarades främst utifrån biologiska modeller (Cornell och Hartmann, 1998:42). Under 1930-talet kom socialdarwinismen att avlösas av kulturell relativism, kulturdeterminism och behavioristisk psykologi. Skillnader mellan olika grupper sågs nu som främst ett resultat av kulturell inläring och i och med detta synsätt kunde forskningen inte se några hinder för assimilation (Lange och Westin, 1981:298). I slutändan skulle "the world itself /.../ move away from ethnic and racial particularism and toward a universalistic model". Att människor i mångkulturella samhällen assimilerades i den utsträckning forskarna tänkt sig blev dock inte fallet, vilket blev uppenbart i mitten av 1900-talet (Cornell och Hartmann, 1998:44). Under slutet av 1960-talet började i USA allt fler människor att gräva efter sina rötter. Att se bakåt, nostalgiskt eller i hopp om att finna en ny mening och styrka i kontinuiteten, blev en massrörelse. Etnicitet var helt enkelt "inne". Etniska studier blev populära vid universiteten och forskningen inom ämnet tilltog (Lange och Westin, 1998:299).

Forskare frågade sig huruvida begreppet etnicitet, som började användas allt flitigare, över huvud taget betecknade något som inte äldre begrepp täckte. Kanske var begreppet inget mer än "en terminologisk modefluga" som i så fall borde analyseras av kunskaps sociologerna. Gans var en av de forskare som tvivlade på att begreppet skulle bidra till den samhällsvetenskapliga utvecklingen. Andra, som till exempel Glazer, Moynihan och Cohen såg termen etnicitet som "ett lovande teoretiskt instrument" (a.a.:246).

Primordialism och situationalism

Klyftan mellan assimilationsteorin och den etniska verkligheten ökade och ur denna klyfta utarbetades två olika riktningar inom etnicitetsforskningen. Riktningarna omskrivs med olika namn, den ena omnämns vanligtvis som essentialism eller primordialism. Den andra som situationalism eller instrumentalism. (Jag kommer här att använda mig av begreppen primordialism och situationalism.) Primordialisten hävdade att etnicitet är grundläggande för människan, hon föds med en etnisk tillhörighet och denna är oföränderlig. Situationalisten

hävdade tvärtemot att etnicitet är något flytande, föränderligt och ytligt som kan användas av olika anledningar i olika situationer. Medan primordialisten menade att människor inte assimileras på grund av att etniciteten finns i blodet menade situationisten att etniciteten inte förlorar sin betydelse eftersom den uppträder i de omständigheter människor lever under, eller i deras intressen (Cornell och Hartmann, 1998:48). Den uttrycker en relation mellan strukturella villkor i samhället och enskilda etniska grupper. ”Etniska grupper kan konstituera sig som starkare eller svagare, och uttrycka sin etnicitet som politiska, religiösa och kulturella intressen beroende på vilken intresseplattform människor samlas kring” (Ålund, 1984:24). Cornell och Hartmann (1998:66) ser bland majoriteten situationister två olika positioner utkristallisera sig; dels finns de situationister som ser etnicitet som ”manifestationer av andra, mer grundläggande sociala, politiska, eller ekonomiska krafter”, dels de som anser att etnicitet är ”en form av falsk medvetenhet” som antingen skapats av opportunistiska eliter som ser etnicitet som ”ett verktyg för politisk mobilisation” eller av medlemmarna själva som inte ser den verkliga logiken i deras sociala positioner.

Flertalet forskare intog någon av de situationistiska ståndpunkterna. Glazer och Moynihan var två av dem. I en studie från 1963 ifrågasätter de idén att etniska grupper skulle i första hand vara kulturella grupper. De menade inte att kulturen nödvändigtvis var oväsentlig, men att etniska grupper främst hölls samman av gemensamma intressen (a.a.:56). Cohen (1974:xi) menade att etnicitet i grunden är en form av interaktion mellan kulturella grupper som befinner sig inom samma sociala kontexter. Han såg etnicitet i den moderna världen som ”the medium through which various groups organized to pursue their collective interests in competition with one another, interests that were products of the circumstances in which those groups found themselves” (Cornell och Hartmann, 1998:57). Enligt Cohen var fenomenet etnicitet särskilt tydligt i städerna, eftersom kampen om resurser, som anställning, lön, utbildning, boende med mera, där är som mest intensiv (Cohen, 1974:xi).

En av de mest inflytelserika texter som skrivits om etnicitet och som influerat forskare som t ex Cohen, är Barths introduktion till *Ethnic Groups and Boundaries* från 1969. I stället för att, som en del forskare, se en gemensam kultur som själva huvudkriteriet för att en grupp skall ses som etnisk, såg Barth hellre en gemensam kultur som resultatet av etniska gruppers organisation (Barth, 1969:11). Influerad av Weber (Jenkins, 1997:13) fokuserade Barth på själva gränsdragningen (vilken han såg som en ständigt pågående process) mellan olika etniska grupper. Han ansåg att det var just genom interaktion med andra människor, inte

genom isolation, som gränserna upprätthölls. Den etniska gruppen definieras enligt Barth genom sitt förhållande till andra grupper. Gränserna som dras upp är sociala produkter, vars betydelse kan förändras med tiden (Eriksen, 1993:38).

Categorical ethnic distinctions do not depend on an absence of mobility, contact and information, but do entail social processes of exclusion and incorporation whereby discrete categories are maintained *despite* changing participation and membership in the course of individual life histories. Ethnic distinctions do not depend on an absence of social interaction and acceptance, but are quite to the contrary often the very foundations on which embracing social systems are built. Interaction in such a social system does not lead to its liquidation through change and aculturation; cultural differences can persist despite inter-ethnic contact and interdependence (Barth, 1969:9f)

Vad gäller kulturer kan det materiella innehållet i dessa enligt Barth genomgå stora förändringar, utan att etniciteten förändras i motsvarande grad. Det viktiga är de bakomliggande ideologierna och värderingarna. (Alsmark, 1996:11).

Medan Ålund (Olsson, 2000:32) beskriver Barths text som en banbrytande uppgörelse med den primordiala synen på etnicitet menar Cohen att Barth, då han implicerar att trots kontakten mellan olika grupper och trots förändring av kulturernas innehåll är de etniska kategorierna i sig konstanta ("Barth explicitly defines ethnic ascriptions as categorical ascriptions which classify a person in terms of his basic, most general identity, presumptively determined by his origin and background") är primordialist eftersom han ser etnisk identitet som nödvändig. Trots Barths intresse för gränsdragningar som sociala processer ser Cohen hans syn som statisk (Eriksen, 1993:54f).

Om Barth skall tolkas som att vara primordialist eller ej kan diskuteras. Som redan nämnts var flertalet forskare kring den här tiden situationalist. "Vardagstänkandet" har dock ännu idag en primordialistisk prägel. Omedvetet eller ej utgår vi ofta från att den etniska identiteten är medfödd och oföränderlig (Cornell och Hartmann, 1998:49). Inom forskningen är de flesta idag överens om att varken det situationalistiska eller det primordialistiska synsättet kan på egen hand kan ge heltäckande förklaringar till fenomenet etnicitet. Vissa, som t ex Omi och Winant, menar att situationalismen inte förklarar etnicitet alls, utan bortförklarar den. Bland annat har situationalisterna svårigheter att förklara varför det är just etniska band som skapar en så stark känsla av samhörighet hos många människor istället för t ex klass, kön eller yrkesgrupp. "Why do so many communities appear to favour ethnic identities instead of

identities based on economical and political forces that are supposed to constitute the real underlying logic of their situations?" (a.a.:66). Denna fråga skulle primordialisterna bättre kunna svara på, men de i sin tur skulle inte ha mycket att säga om etniciteters förändringsprocesser.

Etnicitet som social konstruktion

Det synsätt Cornell och Hartmann utgår från beskriver de som ett konstruktivistiskt sådant. Enligt detta synsätt speglar etnicitetens ursprung, innehåll och form individers och grupper kreativa val i definierandet av sig själva och andra (Nagel, 1994:152). "It (synsättet) accepts the fundamental validity of circumstantialism while attempting to retain the key insights of primordialism, but it adds to them a large dose of activism: the contribution groups make to creating and shaping their own identities." (Cornell och Hartmann, 1998:72).

Socialkonstruktivistiska modeller av etnicitet kunde skönjas redan hos Weber, som ansåg att etniska grupper är detsamma som det människor uppfattar dem som; kulturella skillnader är inte orsaken till gruppindelningar, utan markerar dem; etnisk identifikation uppstår i interaktion mellan grupper (Jenkins, 1997:11). Weber föreslog att tron på ett gemensamt förflutet bör ses som en konsekvens av kollektiva politiska aktioner istället för en anledning till dem; "people come to see themselves as *belonging* together – coming from a common background – as a consequence of *acting* together" (a.a.:10).

Vad det konstruktivistiska synsättet delar med det situationalistiska är synen på etnicitet som flytande, föränderlig över tid och liksom situationalisterna vill man identifiera de faktorer som styr förändringarna. (Jenkins (a.a.:51) påpekar i detta sammanhang att vad man menar är att etniska identiteter *kan* förändras, de *måste* inte förändras.) Etniska identiteter, liksom rasidentiteter, är produkter av förhållanden och processer som själva i sin tur förändras (Cornell och Hartmann, 1998:77). Kopplingen mellan konstruktivismen och primordialismen förklaras i det faktum att vad grupper konstruerar när de konstruerar etnicitet är "an identity that typically claims for itself primordial moorings /.../ no matter how thick or thin it may be in the practise of daily life or in social organization" (a.a.:89).

Cornell och Hartmann ser etnicitetens dynamik som kopplad till makrohistoriska globala krafter, som t ex industrialisering och urbanisering, vilka skapar den kontext i vilken etniska identiteter skapas och återskapas. De ser dock inte, som vissa andra konstruktivister, etnicitet som endast en biprodukt av olika krafter; etnicitet skulle som biprodukt knappast ha något oberoende inflytande på det sociala livet vilket är fallet. Cornell och Hartmann menar att etnicitet inte bara är en produkt utan även producent av sociala relationer och kollektiv handling (a.a.:xvii ff).

Några av etnicitetsforskningens problem

Många är de forskare som under senare tid intresserat sig för etnicitet som fenomen och som begrepp. Att få en överblick av aktuella diskussioner är dock inte helt enkelt, särskilt eftersom man inte ens är överens om vad etnicitet innebär; hur den skall definieras och vilka kriterier en grupp skall uppfylla för att ses som etnisk. Det finns fortfarande de som förespråkar en primordial syn på etnicitet; "in sheep's clothing it occasionally makes an academic showing, indirectly in the guise of sociobiology" (Jenkins, 1997:48). Andra, som t ex Sollors, ser etnicitet som en uppfinning och menar att forskare borde ägna sig mera åt att studera likheter mellan människor än skillnader eftersom likheterna är så många fler (Marable, 2000).

Det är uppenbart att "de forskare som ägnar sig åt studier av etnicitetsfenomenet har inträtt i forskningsområdet med olika referensramar". Dessa referensramar återgår enligt Lange och Westin på de vetenskapsteoretiska och teoretiska klyftor som kännetecknar samhällsvetenskapen. Forskarnas olika referensramar återspeglas i ställningstaganden till etnicitetsfenomenet som forskningsobjekt, de påverkar allt från definitionsfrågor till värderande bedömningar av etnicitetens politiska konsekvenser (Lange och Westin, 1981:247).

Lindqvist (1996:63) beskriver själva begreppet etnicitet som problematiskt eftersom det "utgör ett analytiskt instrument på samma gång som det betecknar ett studieobjekt. Forskaren urskiljer etniska grupper samtidigt som människor "där ute" i samhället bygger, försvarar och spelar ut "sin" etnicitet". Pripp går djupare än så och reflekterar över hur vetenskapliga forskningsresultat förser människor med bilder av dem själva, "betraktelser som så småningom kan internaliseras till egna självbilder" (Pripp, 1996:70). "På detta vis föregår

forskarna sig själva i den mening att de är med och skapar premisserna för de fenomen de sedan undersöker” (a.a.:71). Pripp ser vidare en fara i att akademisk konstruktion av etniska kategorier, liksom dekonstruktion av dessa, kan användas ”för att understryka nationella krav på assimilering av etniska grupper; betoning av särskildhet och gränser gynnar uppfattningar om att etnicitet förklarar ”avvikande” beteenden samt leder till olycklig stigmatisering och social marginalisering. Begrepp som uppfinning och konstruktion underbygger synen på dessa grupper så som tillfälliga och anpassningsbara, eller inte helt ”verkliga”, eftersom de konstruerat om sig här i landet. Hur vi än beskriver etnicitet får det assimilatoriska konsekvenser” (a.a.:73).

Sammanfattningsvis kan man säga att etnicitetsforskningen idag oftast utgår från att etnicitet är något föränderligt, något som skapas och återskapas genom interaktion och förhandlingar. Trots att detta synsätt nu funnits ett antal decennier beskriver Calhoun en av de största utmaningarna, för den som studerar etnicitet under 2000-talet, som den att stå emot de som menar att etnicitet är ett arv, och hålla fast vid ”an approach to it as a mode of active, creative participation in social life”. ”It (eticitet) is treated as static, or at best grudgingly resistant to modernization and cosmopolitan virtues” (Calhoun, 2001:9). Vem det är som idag ser på etnicitet som statisk med mera framgår ej i Calhouns text, men som vi skall se längre fram finns det bland svenska såväl som utländska forskare ingen brist på vilja till förståelse för etnicitetens modernisering.

Ny etnicitet

Lange och Westin (1981:244) talar om ”den nya etniciteten” som den våg av etnisk revitalisering som man tycker sig ha kunnat iaktta sedan slutet av 1960-talet. Författaren beskriver fenomenet under olika benämningar, som t ex ”emergent ethnicity”, ”symbolic ethnicity”, ”reactive ethnicity” och ”creative ethnicity”. De olika termerna säger en del om deras upphovsgivares antaganden om etnicitetens natur. Flera är de forskare som menar att etnicitet under 1900-talet tog helt nya former (Cornell och Hartmann, 1998:46). Som Fishman (1989) observerat; ”ethnic revivals are precisely ethnicity repertoire changes... in that sense, they are not revivals at all. They are awakenings and reforms” (Nahachewsky 2002: 177). Etnicitetens former, och reformer, har, som vi skall se, beskrivits och förklarats på ett antal olika sätt.

Varför denna ”nya” etnicitet?

Vad var det egentligen som gjorde att människor i allt större utsträckning började intressera sig för etnicitet? Och vad var det som var nytt med den ”nya” etniciteten? Den första frågan återkommer jag till. Den andra besvarar Nahachewsky (2002:176) i sin beskrivning av kontrasten mellan ”fulltime ethnicity” och ”new ethnicity”.

Heltidsetniciteten definieras vid en persons födelse, den är ofta kopplad till yrke och sociala nätverk. Nahachewsky exemplifierar heltidsetnicitetens mönster med ukrainare som invandrade till Kanada i början av 1900-talet. Etniciteten påverkade dessa människors värderingar såväl som deras världsuppfattningar, viktigaste umgänget hade man med andra ukrainare även om man umgicks och levde nära in på människor från andra kulturer. Man lärde sig det nya språket men blev aldrig av med sin accent. Deras uppfattningar av Kanada styrdes av erfarenheter från hemlandet. De skulle ha känt sig som hemma på sin födelseort men skulle alltid vara främlingar i Kanada. Etniciteten gav fördelar i de bosättningsområden där många ukrainare bodde men heltidsetniciteten innebar ofta krav och hinder, i och med att man alltid var ukrainare även när det innebar stängda dörrar, fördomar och förakt (a.a.:176).

En tredje eller fjärde generationens ukrainsk-kanadensisk kvinnas upplevelse av etnicitet är oftast helt annorlunda. Hon har inte längre någon östeuropeisk accent. Hon känner sig hemma i Kanada och skulle känna sig som en främling i Ukraina. Hon skulle kunna göra sig etniskt osynlig i förhållande till majoriteten kanadensare. För henne behöver etniciteten inte vara kopplad till yrke eller bostadsområde. Människor hon ser som familjemedlemmar kan vara icke-ukrainska. Hennes ukrainska identitet begränsar inte hennes sociala värld. Hennes etnicitet är i stor utsträckning frivillig, situationsbunden och en deltidsidentitet. Om/när hon väljer att engagera sig i sin etnicitet gör hon det på grund av de fördelar det ger. Den etniska gruppen kan förse henne med en speciell identitet som är önskvärd i vissa sammanhang. Den kan ge trygghet, säkerhet, andlig styrka m m. ”Ethnicity is sometimes consciously employed to mobilize resources, make profit, or to gain power for its members” (a.a.:176).

Enligt Nahachewsky syftar begreppet ”ny” etnicitet på de grupper vars medlemmar medvetet väljer att hävda sin etnicitet och ”som både privat och offentligt införlivar etniskt definierade kulturella seder”. Han medger dock att han i sitt exemplifierande av kontrasten mellan heltidsetnicitet och ny etnicitet till viss del överdriver skillnaderna. ”In practise, of course,

these (and additional) paradigms of ethnicity are observable usually in more muted forms". I vissa avseenden ses ofta "ny" etnicitet som mer ytlig än den traditionella etniciteten, men så behöver det inte vara. ".../ reclaiming ethnicity can provide for the participants an intense emotional attachment and profound commitment to this part of their multilayered identity" (a.a.:177).

Nahachewsky sammanfattar på ett konkret sätt i sin beskrivning av heltidsetnicitet och "ny" etnicitet mycket av det som skrivits om etnicitet på senare år. Jag kommer nu att mera ingående redogöra för några av de olika tankar som finns representerade hos Nahachewsky.

Etnicitet och intresse

Det etniska "uppvaknandet" kan hos invandrarättlingar ses som symboliskt och som en protest mot anonymiteten i massamhället, med det kan också ses som ett resultat av en annan konflikt än identitetskrisen. Senare generationer invandrare kan frustreras över ett underläge gentemot andra, mer privilegierade, etniska grupper. "Då bör det etniska nyvaknandet snarare ses som produkt av stigande kritisk medvetenhet eller som en upplevelse av relativ deprivation bland de grupper av senare generationer invandrare som har "klättrat" men inte tillräckligt långt. De kan då uppfatta sin samhällsliga situation som uttryck för orättvisor mot sin etniska grupp, och använda etnicitet som medel att ytterligare förbättra sin situation genom en större kollektiv handlingsplattform" (Ålund, 1984:38f). Som Cornell och Hartmann (1998:97) uttrycker det: "Groups that discover their identity is being used as grounds for major decisions about their lives and opportunities are more inclined to see that identity as important and to make it the basis of their own organisation and action".

Pripp har framhållit att de minoriteter i USA som litar på och använder sin etniska tillhörighet strategiskt har klarat sig ekonomiskt och socialt bättre än de grupper som i minoritetssituationen har tonat ned den etniska identiteten och istället försökt konkurrera på majoritetens hemmaplan (Ramberg, 1996:85).

Synen på etnicitet som kopplad till de fördelar den kan ge ingår i det situationalistiska synsättet. Individer väljer helt enkelt att betona sin etniska identitet när denna är till deras

fördel, samtidigt som de väljer att betona andras etniska identiteter i sammanhang då man ser det som fördelaktigt att skilja sig från dessa andra (Cornell och Hartmann, 1998:58).

De sammanhang i vilka etniciteter utvecklas bör ofta ses mot en politisk eller ekonomisk bakgrund. Detta är nödvändigt om man t ex vill förstå de vitas etniska återuppvaknade i USA under slutet av 1960-talet. ”That resurgence was in part a backlash directed against black assertions of equal rights and equal access to jobs and housing, assertions that threatened the advantages enjoyed by many whites” (a.a.:64).

Situationalisten behöver inte alltid se gemensamma intressen som nödvändiga för återskapande av etniciteter. Tillfälliga omständigheter kan skapa etniska identiteter och rasidentiteter ”not through a logic of interests so much as through a logic of social organization”. Cornell och Hartmann ger som exempel invandrargrupper som ofta tvingas bosätta sig i segregerade områden och eventuellt även bildar en yrkesgrupp. ”They may come to see themselves as a distinct ethnic or racial population simply by virtue of their circumstances, which tend to sustain daily interactions among them and discourage interaction with others” (a.a.:59).

Eriksen (1993:74) påpekar i detta sammanhang att man inom forskningen har visat att ett flertal etniska grupper har fortsatt att reproducera sin identitet, trots att den minskat gruppens chanser till framgång och politisk makt. Uppenbarligen finns det andra faktorer som kan vara för skapandet av etnicitet är minst lika viktiga som intresse.

Etnicitet och mening

Nahachewsky nämner att den ”nya” etniciteten bland annat kan ge trygghet och andlig styrka åt dess medlemmar. Jag väljer att tolka dessa exempel på fördelar en känsla av etnisk tillhörighet kan ge, som etnicitetens bidrag till mening i en människas liv. Enligt Cornell och Hartmann (1998:97) är det inte bara materiella och politiska intressen som står på spel i skapandet och återskapandet av etniska identiteter. ”For some persons and groups their sense of who they are and how they fit into the world around them may be at stake as well”.

Nisbet (1953) menade att det moderna samhället skapar en känsla av alienation och meningslöshet hos människor. Traditionella institutioner som familjen och det lokala samhället, som tidigare försåg människor med en känsla av sammanhang och mening, har försvagats (Cornell och Hartmann, 1998:97). Nisbet menade att denna utveckling har inspirerat människor att försöka finna nya sammanhang i den moderna världen som skapar mening. Vad man ofta söker är ”meaningful, intimate attachments that ”mediate directly between individuals and the larger world” of economic and political organizations and an often confusing moral life” (Nisbet 1953:49 i Cornell och Hartmann, 1998:98). Och det är här etnicitet kommer in i bilden.

If ethnicity does not deliver community in practice, it can do so at least in the imagination. Not all ethnicities offer such resonances, nor are all ethnicities constructed for purposes of the meaning they have to offer, but some find their logic in just this sort of communion: a connection across social and geographical space and even across time. Part of the power of primordial claim - the kinship metaphor implied and often explicitly asserted in ethnic ties - lies in its ability to connect across generations. In our imaginations, at least, the blood tie links the generations to one another (Cornell och Hartmann, 1998:98).

Ålund (1997a:20) för ett liknande resonemang, men då hon gör det fyrtiofyra år senare än Nisbet, talar hon bland annat om vår osäkerhet som en konsekvens av välfärdsstatens sönderfall, ekonomiska kriser, ”universalismens svikna löften”, övernationell integration och maktkoncentration. Förutsättningar för identitetsmässig osäkerhet skapas enligt Ålund på många håll i Europa. ”Detta åtföljs av en sorts ny etnisk medvetenhet, där, i olika länder, regioner och lokala områden, en blandning av gamla identiteter putsas upp och visas fram. Försvenskningen av Sverige hör hemma i dessa processer”.

Waters som studerat etnicitet bland medelklassamerikaner i förorten menar att den nya, symboliska etnicitet man finner hos dessa människor är svaret på den paradox som uppstår när människor söker ett samhälle som bejakar individualism och som samtidigt ger en känsla av gemenskap. (”Having an ethnic identity is something that makes you both special and simultaneously part of a community” (Waters, 1998:275).) Dessutom består den nya, symboliska etniciteten då den på ett ideologiskt plan kan kopplas samman med rasistiska tankegångar (a.a.:273). Att den etniska identiteten inte är frivillig och valbar på samma sätt för alla är inget den vita medelklassen har någon större förståelse. Samtidigt som man gärna tar för givet att alla har samma valmöjligheter, omöjliggör man dessa valmöjligheter genom att se etniciteten som något medfött (Waters, 1998:282, 289f, 1990:167).

NYA ETNICITETER

Under 1960-talet började forskarna tala om en ny etnicitet. Idag talas det mera om ny etnicitet i plural. Då föregående kapitel ägnades åt en genomgång av begreppen etnicitet och ny etnicitet skall detta kapitel ta itu med det centrala begreppet för föreliggande litteraturstudie; begreppet ”nya etniciteter”.

Stuart Hall och nya etniciteter

Begreppet nya etniciteter är från början Stuart Halls. Hall menar att etnicitet fortfarande är kopplat till, och jämföras med, nationalism, imperialism, rasism och staten, men även om det är i ett sådant sammanhang som exempelvis den engelska etniciteten har konstruerats, anser Hall att kulturella konstruktioner av nya etniska identiteter idag äger rum i västvärlden (Hall, 1996a:162). ”We are beginning to think about how to represent a non-coercive and a more diverse conception of ethnicity” (a.a.:163). Begreppet etnicitet erkänner, enligt Hall, historiens utrymme, språkets och kulturens, i konstruktionen av subjektivitet och identitet samtidigt som det erkänner att varje diskurs är placerad i ett sammanhang och att all kunskap är kontextuell (a.a.:162). ”/.../ we all speak from a particular place, out of a particular history, out of a particular experience, a particular culture /.../” (a.a.:163).

Nya sätt att konstruera och se på begreppet etnicitet finner Hall främst inom den svarta kulturproduktionens diskurser. Han finner inom dessa en ny kulturell politik som låter skillnader bli tydliga och låter dem gripa in i varandra istället för att undertrycka och dämpa dem (Hall, 1996b:446). Istället för att leda till åtskillnad och separation kan etniciteten uppträda som en förbindelselänk mellan olika kulturer (Ålund, 2000a:37).

Within culture, marginality, though it remains peripheral to the broader mainstream, has never been such a productive space as it is now. And that is not simply the opening within the dominant of spaces that those outside it can occupy. It is also the result of the cultural politics of difference, of the struggles around difference, of the production of new identities, of the appearance of new subjects on the political and cultural stage. This is true not only in regard to race but also for other marginalized ethnicities (Hall, 1996b :467).

Vad gäller identitet anser Hall liksom många andra att vi bör se den som en produktion som aldrig avslutas, som alltid pågår och aldrig blir ”färdig” (Hall, 1990:222). ”Cultural identity is

a matter of becoming as well as of being.” Den har lika mycket att göra med framtiden som med det förflutna. (a.a.:225). Även om det förflutna, historien, har betydelse ser inte Hall att ett enkelt återvinnande av denna skapar grunden till en trygg identitet. Kultur och historia ger oss ”unstable points of identification”. Kulturell identitet är inte en essens utan ett sätt att lokalisera sig (a.a.:226). ”/.../ identities are the names we give to the different ways we are positioned by, and position ourselves within, the narratives of the past” (a.a.:225). ”Hence there is always a politics of identity, a politics of positioning, which has no absolute guarantee in an unproblematic, transcendental ‘law of origin’” (a.a.:226).

För Hall har globaliseringen en central roll i identitetsskapande processer eftersom ”it does have a pluralizing impact on identities, producing a variety of possibilities and new positions of identification, and making identities more positional, more political, more plural and diverse; less fixed, unified or transhistorical” (Hall, 1992:309 i Harris, 2003:4).

Forskningen kring nya etniciteter

Halls idéer har haft ett stort inflytande inom etnicitetsforskningen. ”Hall’s pluralisation of the concept of ethnicity /.../ stimulated possibilities for the loosening and destabilising of ethnicity so that it could be investigated as something capable of temporal and spatial change and emphasising its performativity and not its ascription” (Harris, 2003:4).

Under 1970- och 1980-talet hade man i Storbritannien i allt större utsträckning börjat fokusera på skapandet av etnisk kultur, istället för att se denna som importerad i färdig form. Den sociala konstruktionen av etnicitet kopplades samman med etniska minoriteters positioner i samhället, med arbetsfördelningen, rasism och motstånd. ”Ethnic movements came to be seen as a complex kaleidoscope, a plurality of subcultures related to society’s class structure” (Ålund, 1992:80). Denna utveckling har fortsatt och synen hållit i sig. Idéer om enade kulturer, etniska eller generationsbundna, ses numera som oberättigade; kulturer ses som heterogena och dynamiska resurser i individens konstruktion av självidentitet (Rampton, 1997:3).

Världen över tar möten mellan etniciteter plats men främst har man under senare år studerat unga människor i storstädernas multikulturella delar. Särskilt andra och tredje generationens

invandrare är betydligt mer benägna än sina föräldrar att experimentera med sina etniska identiteter och låta sig omfattas av "complex diasporic identities and pan ethnic identities" (Song, 2003:118). Studier av dessa ungdomar kom under 1990-talet att alltmera kopplas samman med postmoderna teorier. Bland annat har uppmärksamhet riktats mot ungdomars överskridande och omskapande av dominerande system som rashierarkier (Rampton, 1997:1).

Medan man under 1960-, -70 och -80-talet betonade invandrarungdomars konflikter, skapade av kravet på att leva mellan två kulturer, ses detta synsätt idag av vissa forskare som essentialistiskt. "Ethnicity has been denaturalised/destabilised; and consumption and cultural bricolage have become primary means for identity construction" (a.a.:3).

Etnicitet i mångkulturella samhällen

Urholkandet av tydliga gränser, definitioner och identiteter i det senmoderna samhället leder enligt Hewitt (1992:31) till en oundviklig förändring av begreppet etnicitet. Inte nog med att det skapas nya blandningar av kulturella element; paradoxalt nog bidrar även det av politiska skäl strategiska betonandet av en viss klart definierad kultur till processen. ".../ the very process of selecting out cultural elements to carry a specialised symbolic load for instrumental reasons within a contested political sphere, simultaneously has the effect of transforming the bases of selection into a second order." De kulturella element som inte väljs ut som symboliskt betydelsefulla blir än mer mottagliga för förändring och destabilisation. "While ears are attending to the contours of pronunciation, the very words spoken may be carrying new and alien messages". Detta gäller för både minoritets- och majoritetskulturer i kontakt med varandra (a.a.:32).

Hewitt ser minst två former av etnicitet skapas i det mångkulturella samhället; en som framhålls, den politiska, symboliska och en som inte framhålls, "the politically interstitial", "having almost the status of an unnoticed medium through which the daily business of getting by is conducted". Den förra är den mest synliga och därför särskilt öppen för att bli lagd beslag på och plötsligt förändras. Den senare, som vi skall koncentrera oss på framöver, är mer mottaglig för ständigt ihållande, odramatiska förändringar (a.a.:32). Denna etnicitet beskrivs av bland andra Les Back (1996:158) som en förhandlad etnicitet, "a negotiated ethnicity". Förhandlingarna är av två olika slag. För det första pågår förhandlingar mellan

individer som interagerar i ett särskilt "mikro-sammanhang". Den kanske viktigaste formen av förhandlingar är här de dialoger som äger rum mellan människor med olika bakgrund. Back visar på att i vänskapsförhållanden konstruerar unga vita och svarta människor en alternativ offentlig sfär "in which true mixed ethnicities develop". För det andra pågår förhandlingar i större sammanhang; mellan de mera allmänt förekommande definitionerna av identitet och mellan de sätt unga människor omvandlar dessa definitioner. Detta resulterar i en schism mellan den alternativa offentliga sfär som skapas av multietniska grupper och den offentliga sfär som domineras av diskurser präglade av nationalism och rastänkande.

Synkretisk kultur

Paul Gilroy är en av dem som vidareutvecklat forskningen om uppkomsten av transetniska sociala gemenskaper. Han beskriver de synkretiska kulturformerna "som dynamiska sammansmältningar av skilda kulturyttringar i språk, musik och umgängesformer" (Ålund, 1994:103). I ungdomssammanhang relaterar sig den kulturella förnyelsen "till ett komplext system av inflytelser som korsar tid och rum". Den synkretiska kulturproduktionen tar sig uttryck i form av ny medvetenhet, blandade identiteter, transkulturella livsstilar och moderna sociala rörelser, som t ex antirasistiska (Ålund, 1997:166). Den synkretiska kulturen får både en identitetsmässig och en integrativ betydelse (Ålund, 2000a:58).

"Mixed cultural forms offer young whites a sense of "difference" that provides an alternative to the public meanings associated with whiteness and Englishness". I den synkretiska kulturen gör vita ungdomar upp med betydelsen av deras vithet och den rasism de har erfarenhet av. Detta resulterar i en utökad social kunskap och ett mer kritiskt perspektiv. Bland svarta ungdomar skapas, utifrån de historiska kopplingar som görs i den synkretiska kulturen, på ett liknande sätt kunskap om deras plats i den afrikanska diasporan. Denna sociala kunskap leder till nya former av medvetande (Back, 1996: 248f).

Rattansi (1992:40 i Rampton, 1997:12) noterar att det dels finns studier som framhåller den kreativitet som finns hos ungdomar, dels studier som främst betonar konformiteten. Rattansi föreslår att detta har att göra med att forskare intresserar sig för olika miljöer –vissa för öppna miljöer, fritidsgårdar, föreningar, gatorna, andra för mer kontrollerade miljöer som skolor och arbetsplatser. Skillnaderna vad gäller det utrymme som ges för nyskapande är betydelsefulla,

men enligt Rattansi inte absoluta. Han menar att man bör intressera sig för hur blandade identiteter, utvecklade i öppna okontrollerade miljöer korsas med de kulturella identiteter som främjas på arbetsplatser och skolor.

Det är i det lokala samhället de nya kulturformerna tar form. Ofta är det här (om man ser till andra grupper än enbart ungdomsgrupper), enligt Ålund, kvinnliga nätverk kopplade till släktskap, vänskaps- och grannrelationer som bär upp gemenskapen och som bidrar till många av de sociokulturella förändringarna. ”I den lokala miljön, i vardagen, har kvinnorna visat sig agera som kulturella förmedlare och knyta samman olika kulturer, sociala grupper och generationer” (Ålund, 2000a:59).

Invandrarungdomar och nya etniciteter

Kulturella gränser korsas kanske framför allt genom invandring och ”världskulturens” expansion och ”kreolisering” (Hannertz, 1987 i a.a.:40). Kvinnor har blivit tilldelade ett visst utrymme inom etnicitetsforskningen, men som nämnts ovan är den grupp man främst fokuserat på arbetarklassens invandrarungdomar. Även om uppfattningen att dessa ungdomar upplever en oundviklig konflikt mellan två kulturer (föräldrarnas kontra det nya hemlandets) ses som essentialistisk är den inte svår att finna även i nyare litteratur:

Många invandrarungdomar måste hantera en komplex verklighet som tvingar dem till att dela sin lojalitet. De tvingas välja mellan familjen och dess värderingar och det svenska samhället och dess normer och värderingar. Resultatet blir ofta varken det ena eller det andra utan en blandning av båda. Ungdomarna måste kombinera två olika världar och ibland motstridiga uppfattningar för att kunna hantera de komplicerade relationer som andra generationens invandrare tampas med. Varken ungdomarnas familjer eller den svenska systemvärlden kan acceptera deras livsmönster och värderingar. Det göra att de ofta utlämnas till en alldeles egen tillvaro (Kamali, 1999:67).

Kamali (a.a.:81) menar att utanförskapet blir till något positivt för invandrarungdomarna. Den ambivalenta situation som de enligt honom upplever försöker de undvika genom att stärka sina inbördes kontakter. Medlemskap i multietniska grupper blir en del av lösningen på identitetskrisen. I ungdomsgruppen ges bekräftelse och erkännande.

Huruvida ”den ambivalenta situationen” uppstår på grund av konflikter mellan två olika kulturer eller på grund av det allmänna kravet på reflexivt skapande av identiteter kan diskuteras. Socialisationsvillkoren i det moderna samhället har definitivt urholkat identifikationen med föräldrarna vilket skapat allt fler möjligheter till identifikation med objekt som inte hör samman med föräldrarnas kultur (Sernhede, 1996:159). Ungdomstiden har i den senmoderna kulturen förvandlats till ”ett laboratorium för identitetsproduktion”. De kulturella uttryck som skapas inom ungdomskulturer får enligt Sernhede (a.a.:143) betydelse för hela samhällets utveckling. Och särskilt hos invandrarungdomar blir det tydligt hur det kulturella tar form ”i skärningspunkten mellan historiskt och socialt nedärvda kulturella förhållningssätt, samtida existensvillkor och framtidsinriktade strävanden” (Ålund, 1994:104).

Det förgångnas och traditionernas betydelse för nya etniciteter

Ålund (1992:84) är noga med att påpeka att ”to conceive of syncretic result of intercultural encounters in time and space as simply as mixtures of style, would /.../ be too shallow an approach”. Historia och ursprung är inte utan betydelse i detta sammanhang. Exakt vilken betydelse och vilket inflytande historien har verkar dock inte vara helt enkelt att klargöra. Vad man kan se är bl a att de av de nya etniciteternas symboliska metaforer som är kopplade till ursprung, hem och tillhörighet oftast är hybrida, det vill säga de hänvisar till flera olika världar (Ålund, 2000a:61). Kunskap om historia är för de nya etniciteterna viktig, men kunskapen behöver inte nödvändigtvis gälla ens egen historia (Sernhede, 2000a:71). Metaforerna syftar till att väcka intresse för både kontinuitet och förändring (Ålund, 2000a:61).

Intresse för historia är en del i skapandet av nya etniciteter, detta innebär inte att man vill bevara traditioner, det handlar mera om att finna ett sätt att hitta sin egen plats i tillvaron. Begreppet tradition har för övrigt i detta sammanhang förlorat sin ursprungliga betydelse. Idag utgör traditionen enligt Sernhede (2000b:6) ett val som måste ses i sin kontext. I ett nytt sammanhang får traditionen en ny innebörd. Sernhede påpekar vidare att användandet av tradition får i det senmoderna samhället ofta en ny symbolisk-politisk betydelse.

”Den identitetsmässiga vägen ”hem” tycks kunna anträdas först efter en dialog och ett utbyte över tid och rum, kultur och identitet”. De återkommande uppgörelserna med innebörder av

det förflutna spelar en central roll särskilt för ungdomar (Ålund, 2000a:59). Traditioner och rötter verkar både som betingelser och som begränsningar. De blir till resurser i skapandet av identiteter även om det bland invandrarungdomars transkulturella livsstilar ofta inte finns någon direkt förbindelse med utvandringslänternas traditionella livsstilar och kulturella identiteter (Ålund, 1997a:40). Enligt Ålund borde större uppmärksamhet riktas mot samspelet etnicitet och modernitet och den enhet av kontinuitet och brott som finns i detta då detta samspel ”pekar på det transkulturella samhällets inre sociala förändringstendenser och utvecklingsmöjligheter” (Ålund, 1994:102).

Språk

Språket spelar en betydelsefull roll i skapandet av gränser och åtskillnad bland etniska grupper (Stroud & Wingstedt, 1989; Catomeris, 1987 i Ålund, 1992:74). På samma sätt spelar det en betydelsefull roll i överskridandet av gränser. I de flesta multikulturella samhällen, och särskilt bland dessa samhällens yngre medlemmar, pågår vad Hewitt (1992:40) beskriver som ”the phenomenon of ethno-linguistic cross-over”. De flesta invandrarungdomar i multikulturella områden kan förutom föräldrarnas språk och landets språk, även ord och fraser från ytterligare språk (Kotsinas, 1992:54). Språken blandas och dessa blandningar tolkas ofta som ett tecken på nya gemenskaper som utmanar gamla mönster. ”Crossing involves a distinct sense of movement across social or ethnic boundaries and whenever it occurs, it raises questions of legitimacy that in one way or another, people need to deal with” (Rampton, 1997:2).

Ålund, som bl a har skrivit om Rinkeby-svenskan och om hur den av många ses som ett socialt och kulturellt problem (Ålund, 1991a:92), beskriver denna form av svenska som positiv för ungdomarna; den är ett hemligt språk, ett verktyg i medvetandegörande- och motståndprocessen. Den stärker den sammansatta lokala identiteten och samhörighetskänslan (1992:75).

En annan forskare som intresserat sig för språkbruk bland invandrarungdomar är Hewitt (1992:33). Han tar bl a upp det som kallas ”Black Cockney” eller vad han själv benämner som lokal multi-etnisk dialekt. Detta språk är ett ”vardagsspråk”, en form av engelska som innehåller ord från bl a kreolska, turkiska, punjabi. Detta språk är det främsta

kommunikationsmediet bland ungdomar i multietniska områden i Storbritannien. Det talas av såväl minoritetsungdomar som av vita. Hewitt ser dock inte att det skulle ha en symbolisk betydelse inom de områden det talas. "Its transparency is what actually allows its permeability by diverse communicative features." Genom att vara ett språk för alla ungdomar oavsett etnicitet "it strips its contributory ethnic components of any capacity for symbolic stress whilst reassembling these diverse elements, on an ad hoc day to day basis, into a truly mixed, truly 'impure' form" (a.a.:33).

Klass, utanförskap, etnicitet och sociala rörelser

Kollektiva identiteter förankras, enligt Ålund, i sociala sammanhang och för att förstå dem måste man se till de sociala konflikter som kännetecknar de konkreta livssammanhangen (Ålund, 1994:120). Man måste kunna se hur strukturella processer fungerar och se sambanden mellan till exempel politiken inom EU och den lokala diskriminerande arbetsmarknaden (Ålund, 1997b:101). Invandrarungdomars placering i segregerade områden och ofta i marginaliserade positioner i arbetsdelningen "markerar det socialas betydelse i relation till det kulturella" (Ålund, 1994:120). Identitetsarbetet bland invandrarungdomar påverkas ofta av det förtryckande inte bara i det närvarande utan även i det förflutna, både på det individuella såväl som på det samhällsliga planet. Makt och förtryck föder alltid motstånd och detta motstånd "uttrycks i det moderna invandrarsammanhanget på ett sätt som utmanar schablonartat tänkande om traditionellt kontra modernt" (a.a.:105).

De nya etniciteterna skapas i ett utanförskap, till viss del på grund av detta utanförskap (Ålund, 1997b). Olika typer av etnicitet skapas alltid i ett samspel med andra av samhällets kategorier och uppdelningar; "being closely related to socio-cultural tensions, ethnicity is constantly crossed and recrossed by the categories of race, gender and class (Hall, 1992:259 i a.a.:99). Detta är viktigt att komma ihåg då de yttre villkoren för social interaktion spelar en betydelsefull roll för hur kulturen och individen utvecklas. Samhällets stigmatiserande uppfattningar om invandrarungdomar skapas inte minst av essentialistiska uppfattningar. Rangordningar görs utifrån såväl klass som kön och etnicitet. Problem som rör invandrare ses gärna som kulturella, en syn som påverkar invandrares självbild på ett negativt sätt. Segregering ses som självförvållad och istället för att uppmärksamma sociala problem definieras de som etniska och ojämlikheter döljs på detta sätt effektivt (Ålund, 1997a:166).

Culture has become a universal ideological category in the political struggle, an indispensable tool for the techno-scientific administration and organization of differences, a general common-sense popular cliché celebrating the separateness of “cultural belonging” as a “natural” right. The cultural has acquired an independent role. Cultural explanations in a bare and distorted form have colonized the social by means of culturization (Ålund, 1997b:107).

Strukturell segregering, diskriminering och marginalisering är faktorer som bidrar till uppkomsten av sociala rörelser, i vilka frågor om jämställdhet, rättvisa och medborgarskap spelar en central roll (Ålund, 2000b:279). Inom den samhällskritik som växer fram hos den unga, etniskt differentierade underklassen, inte bara i Storbritannien och Sverige utan i hela västvärlden, har den svarta kulturen fått, och får, en allt viktigare symbolisk funktion. Inte minst hip hop-kulturen och rap-musiken har bidragit till fokuseringen av etnicitet inom ungdomskulturer (Sernhede, 1996:16f). Rap-musikens andliga och kulturella budskap tillsammans med samlandet av kulturella koder från det förflutna gör den till en “obestämbart hybrid som tematiserar såväl behovet av framtidshopp som behovet av ursprung på ett nytt sätt” (Sernhede, 2000a:200). Ungdomar från multikulturella förorter i Sverige jämför på ett symboliskt plan sina egna upplevelser av att vara diskriminerad med villkoren i ghetton. De alternativa identiteter som utvecklas inom denna kultur blir därför “användbara” även för svenska ungdomar. “För ungdomar som i vårt land upplever främlingskap inför eller som inte känner sig accepterade av samhället /.../ kan känslorna av mindervärde eller utanförskap framkalla behov av mot-identitet och “hämd”. Vad kan vara mer skräckinjagande än identifikationen med den “svarta vrede” som gangster-rappen tillhandahåller” (Sernhede, 1996:62f). Den svarta kulturen lockar då den “på ett effektivt sätt förmår formulera erfarenheter av utanförskap och diskriminering, samtidigt som den ger uttryck för motstånd och tillhandahåller alternativ till etablerade identitets- och livsmönster” (Sernhede, 1998:92). Hip hop-kulturen “överskrider, omdefinierar och dekonstruerar de givna gränserna för ras och etnicitet” (Sernhede, 1996:199). Etniciteter skapas, med hjälp av denna kultur, som ett svar på bristande tillhörighet i den nation man lever i, ett svar som ger uttryck för en pågående dialog. För trots den ökande medvetenheten om ojämlikheten i samhället är det fortfarande dialoger som eftersöks (Ålund, 2000a:67).

Den identitetsskapande grund som finns i den lokala miljöns kulturella variation, tillsammans med det gemensamma språket är vad som kännetecknar kampen för kontroll, kampen mot de

dominerande kulturella normerna och diskrimineringen. De gemensamma sociala och kulturella erfarenheterna och den sociala exklusionen enar människor med olika etniska bakgrunder, särskilt unga människor från arbetarklassen (Ålund, 1991b:110). Det delade utanförskapet bidrar till ett "socialt igenkännande" som skapar kulturell närhet och leder till ett utbyte av erfarenheter och tillsammans skapar man nya gränsöverbryggande symboler (Ålund, 1997a:13). Behovet av nya symboler och exempelvis identifikationen med svart kultur har Sernhede bl a relaterat till den förlorade trovärdigheten hos de traditionella politiska institutionerna (1996:63) och till den osäkerhet upplösningen av traditionella normer, värderingar och livformer skapat (1995:23).

Möjliga konsekvenser av utvecklandet av nya etniciteter

Med tanke på de ojämlika maktförhållanden som råder mellan de dominerande och de underordnade grupperna och deras respektive kulturer kan antagandet av hybrida identiteter komma att möjliggöra en förändring av maktförhållandena (Lavie och Swedenburg, 1996 i Song, 2003:117). Begreppet "hybriditet" har således en positiv innebörd; blandning kan leda till att individers valmöjligheter blir fler utan att kulturer för den skull urvattnas (Song, 2003:117).

"Movements for large-scale social change require a vision that transcends the boundaries of individual ethnic groups" (Royce, 1982:214). Kanske kan nya interetniska sociala rörelser hjälpa till att integrera individers identitetsarbete med kampen för materiella förbättringar och politiskt inflyande (Ålund, 1991a:109). Det är möjligt att nya stilar som växer fram som hybrider ur dialogiska relationer överbryggat klyftan mellan en etnisk minoritets- och majoritetsstatus för olika invandrarungdomar. "Ungdomsstilar ger på detta sätt uttryck åt nya transkulturella identiteter, där etnicitet snarare handlar om förutsättningar för ett kulturellt överskridande än ursprung och härstamning" (Bjurström, 1998:144).

Sammanfattning

De etniska tillhörigheter och de etniska identiteter som idag skapas i mångkulturella samhällen är inte "rena", inte ursprungliga. De har mer att göra med samtidens krav och

möjligheter än med ett visst förflutet (Ålund, 2000a:29). Etniciteter handlar inte i första hand om kulturarv som skall föras vidare utan om något föränderligt som kan ge upphov till nya identitetsmöjligheter (Bjurström, 1998:117). De förhandlas fram i en tid, som liksom alla tider, karakteriseras av polarisering av resursfördelning och makt (Ålund, 2000a:29), och i ett samhälle som gör det i stort sett omöjligt att "oreflekterat växa in i färdigskapade identiteter" (Sernhede, 1998:89). Vad som kännetecknar vår tids nya etniciteter är de instabila identiteter som pågående processer skapar samt en öppenhet inför olika former av förbindelser; mellan tid och rum, mellan det lokala och det globala och mellan olika kulturer och deras symboler och språk (Ålund, 2000a:29). Människor söker, kanske mer än någonsin, efter egna identiteter, efter någon form av autenticitet (a.a.:53). Och även om de nya etniciteterna inte uppfattas som, och inte är, "rena", upplevs de dock som lika äkta som de föreställningar som finns om ursprungsgemenskaper (a.a.:40).

ANALYS

Fenomenet etnicitet och dess utveckling

Människor har alltid delat in varandra i grupper. Huruvida etniska grupper alltid funnits beror naturligtvis på hur man definierar begreppet. När indelningen av människor i raser började ifrågasättas blev det allt mera populärt att tala om och intressera sig för etnicitet. Det var under 1960- och 1970-talet som många amerikaner började söka efter sina rötter och organisera sig i etniska grupper. Det förefaller vara främst i tider av osäkerhet och omvandling som etniciteten stärks och får en allt viktigare betydelse för människor. Medan människor i homogena samhällen inte i särskilt stor utsträckning tvingas reflektera över sin etnicitet har den allt mera omfattande migration och globalisering som lett till skapandet av mångkulturella samhällen gjort att etniciteten inte längre är självklar och oproblematiserad. Människor tvingas att på ett mera medvetet sätt skapa sina etniska identiteter. Olika former av etnicitet existerar idag i ett och samma samhälle. Dels finns den ofrivilliga formen av etnicitet, "heltidsetniciteten" som påverkar livet inom alla områden, dels den nya etnicitet som skapas i kampen för bättre levnadsförhållanden, men också den nya, symboliska etnicitet som liksom andra former av etnicitet kan ha som funktion att skapa mening och gemenskap (även denna kan utnyttjas i politiska syften). Till dessa olika former har på senare år lagts de former av nya etniciteter som skapas främst bland ungdomar i transetniska gemenskaper.

Etniska identiteter förändras när samhället förändras. För en del människor har etnicitet idag kommit att handla om fria, personliga val, för andra är den något man tilldelas av det omgivande samhället. Enligt de forskare som menar att etniciteter, till skillnad från raser, måste skapas inifrån borde det som tilldelas alltså vara raser. Men forskare som Waters talar ändå om etnicitet i detta sammanhang. Oavsett vilket består ojämlikheterna. En minoritet människor fortsätter att lägga beslag på valfriheten, som om den inte kunde existera för alla.

Etnicitetsbegreppet

Etnicitetsbegreppet är förhållandevis nytt, det har i viss mån ersatt begreppet ras. Bland allmänheten ses båda dessa begrepp som att ha att göra med en medfödd "egenskap", bland majoriteten forskare har de båda sitt ursprung i sociala konstruktioner. Etnicitetsbegreppet har

i stor utsträckning konstruerats utifrån ett fokus på den kultur människor delar och på den sociala interaktion som pågår mellan grupper. Liksom inom rastänkandet är det skillnader mellan människor som blir det väsentliga för begreppet, även om dessa skillnader, när de ses som etniska, kan förändras över tid.

Socialkonstruktivismen har funnits representerad inom etnicitetsforskningen sedan länge, redan hos Weber kan man finna exempel på dess inflytande. Weber (1996:56) skriver om människors subjektiva tro på samhörighet och gemensamt ursprung som grundläggande för skapandet av etniska grupper, denna tro kan uppstå under exempelvis gemensamma politiska aktioner (Jenkins, 1997:10). Att Cornell och Hartmann (1998:18) menar att människor i allmänhet definierar etnicitet på ett sätt som ligger närmare Webers än den senare forskningens blir på ett sätt svårt att förstå. Möjligtvis är det själva tanken om ett gemensamt ursprung som är den de har i åtanke, och huruvida detta *egentligen* existerar är kanske enligt Cornell och Hartmann inget människor intresserar sig för, de tar det för givet till skillnad från Weber. De tendenser som funnits inom delar av forskningen under senare år, och som människor har svårt att ta till sig, är de som innebär att etnicitet inte behöver ha någon som helst koppling till en specifik historia, vare sig en föreställd sådan eller en verklig. (Inom forskningen om nya etniciteter har man varken förnekat historiens betydelse eller betydelsen av tankar om ett gemensamt ursprung – de metaforer som används inom de nya etniska grupperna och som relaterar till historien och ursprunget är dock hybrida.)

Den socialkonstruktivism man finner inom etnicitetsforskningen kan beskrivas med Wennebergs termer som dels (1) ett kritiskt perspektiv dels som (2) sociologisk teori. Detta eftersom man inom etnicitetsforskningen har avslöjat att vad vi ser som naturliga fenomen faktiskt inte är naturliga i den mening att de skulle vara resultat av en naturlig utveckling (Wenneberg, 2001:65). Man har dessutom inom etnicitetsforskningen försökt att i nya teorier ersätta den naturlighet som det kritiska perspektivet ser som falsk. Man har försökt att förklara hur etnicitet som ”konkret social företeelse” fungerar och är strukturerad, även om försöken inte alltid varit lyckade. Omi och Winant (Cornell och Hartmann, 1998:66) har t ex sett situationalisternas försök som inget annat än ett bortförklarande av etniciteten.

Då det ännu inte finns någon allmänt accepterad definition av vad en etnisk grupp är framstår det som ganska märkligt att forskare, som Westin och Lange (1981:245) poängterar, inte bryr sig om att göra explicit vad det är de talar om när de använder begreppet etnicitet. Inom

forskningen finns ambivalenta känslor vad gäller begreppets meningsfullhet. Kanske skall skapandet av begreppet nya etniciteter ses som ett försök till en positiv förändring inom diskursen, men inte heller forskare som Hall, eller t ex Sernhede gör riktigt tydligt hur de själva definierar en etnisk grupp. Resonemangen är ofta abstrakta.

Nya etniciteter

Det var under 1990-talet som termen ”nya etniciteter” allt oftare började användas för att beteckna helt nya etniska gemenskaper som skapas i mångkulturella samhällen och som överskrider de gränser som vanligtvis ses som etniska. På ett sätt kan man tro att etnicitet här fått en helt ny innebörd och man kan kanske spontant undra om transetniska etniciteter inte innebär en motsägelse. När man tittar närmare på forskningen ser man att Webers tankar om etnicitet faktiskt passar ganska bra in på fenomenet nya etniciteter. Det handlar nämligen fortfarande om människor som konstruerar gemenskap och samhörighet utifrån gemensamma mål och förutsättningar. Diskussioner om huruvida objektiva band skall finnas eller ej har alltid förts och förekommer fortfarande, men de har alltid (åtminstone sedan 1920-talet) ifrågasatts.

Inom forskningen om nya etniciteter tas det för givet att etnicitet är socialt och kulturellt konstruerad. Liksom inom övrig etnicitetsforskning fokuserar man på skillnader mellan människor och mellan kulturer. Liksom Barth studerar man processer av gränsdragning, men vad man ser i större utsträckning än Barth är hur gränserna överskrids och omskapas. Hall (1996b:446f) påpekar vikten av att inte ignorera kulturella skillnader och menar att det är genom att uppmärksamma dessa som kulturella utbyten och blandningar blir möjliga. Forskare har dock sedan länge betraktat kultur som något som ständigt skapas, ständigt förändras och man har uppmärksammat att all kultur består av blandningar som, genom att påverka den sociala interaktionen, kan påverka utvecklingen och skapandet av etniciteter.

Även om forskningen om nya etniciteter behandlar skapandet av helt nya gemenskaper utan namn och utan kopplingar till geografiskt ursprung är skillnaderna mellan teorier om dessa och om andra, mer ”traditionella” etniciteter inte stora. Skillnaden verkar ligga framför allt i det faktum att man inom forskningen om nya etniciteter intresserar sig för ungdomar. Ungdomar ges inget eget utrymme inom den tidigare forskning jag tagit del av.

Begreppet nya etniciteter beskriver således inte något som forskningen inte tidigare beskrivit eller förklarat. De fenomen som studeras är däremot nya på så sätt att de studeras i miljöer som inte tidigare funnits, åtminstone inte i Sverige, nämligen de multikulturella förortsmiljöerna. Kanske är det talande att av den forskning jag funnit om nya etniciteter, har inget material producerats i USA, där dessa miljöer funnits längre. För oss här i västeuropa blir etniciteterna nya, inte på grund av att något nytt egentligen händer vad gäller själva skapandet av etnicitet, det nya är materialet den skapas ur, som förändrats i och med den ökade invandringen från kulturer som tidigare inte funnits representerade här.

Hall (1992:309 i Harris, 2003:4) menar att globaliseringen leder till nya, fler och mer skiftande identifikationsmöjligheter. Utvecklingen av kulturer, identiteter och etniciteter sker möjligen i en ny takt och förändringar i en ny omfattning i t ex multikulturella förortsmiljöer i och med det ökade antalet kulturer, språk och traditioner som möts, men själva utvecklingen i sig är inte nödvändigtvis för det något nytt även om man kan få den uppfattningen av t ex Ålund och Sernhede. Kulturella möten har alltid förekommit och alltid varit en förutsättning för utveckling.

Etnicitet och kultur

En gemensam kultur ses i vardagstänkandet som ett av kännetecknen för en etnisk grupp. Även bland forskare finns denna åsikt. Hall beskriver de nya etniciteterna kortfattat som just kulturella konstruktioner (Hall, 1996a:162). Huruvida kulturen skapar etniciteten i större utsträckning än etniciteten kulturen är en fråga jag delvis redan varit inne på. Som jag nämnt menade Barth att den sociala interaktionen är viktigare för utvecklingen av etnicitet än det kulturella innehållet (Barth menade även att kulturer *kan* förändras utan att etniciteter gör det.). Eriksen skriver att kulturella skillnader har betydelse för etniciteten först då de påverkar sociala skillnader. Frågan är om förhållandet mellan kulturer och etniciteter behöver vara så komplicerat som det ibland framstår som inom forskningen. Den tanke som förefaller vara den mest logiska är att kulturer och etniciteter skapas i ett samspel med varandra. Detta samspel tar sin början i interaktionen mellan människor.

Likheterna mellan de fenomen som begreppen kultur och etnicitet beskriver är många. Båda förutsätter möten mellan människor, båda ger upphov till instabila identiteter, de förändras, de skapar gemenskap. Människor kan vara delaktiga i flera olika kulturer och i flera olika etniciteter på en och samma gång. Den skillnad mellan kultur och etnicitet som kanske är mest tydlig är den att etnicitet betecknar något mera allmänt, en mera abstrakt form av gemenskap; vad den egentligen handlar om, förutom en känsla av gemenskap och samhörighet, är svårt att definiera. De ”axlar av skillnader” kulturer vilar på kan vara lättare att lägga märke till, som t ex kön, ålder och klass.

Att kulturella grupper inte nödvändigtvis behöver ses som etniska grupper är inget som ifrågasätts, att etniska grupper inte har eller skapar någon form av gemensam kultur är inte lika självklart. Schermerhorn (1978) menar dock att etniska grupper inte behöver vara kulturella grupper. Hur Schermerhorn definierar kulturella grupper framgår inte i sammanhanget, vilket skapar viss förvirring då han i sin definition av etniska grupper menar att dessa har ett ”kulturellt fokus på ett eller flera symboliska element” (Cornell och Hartmann, 1998:19).

Kanske har kulturen fått för stort utrymme inom såväl forskningen om nya etniciteter som inom överig etnicitetsforskning. Ålund (2000a:58) förklarar att den synkretiska kultur som kännetecknar de nya etniciteterna får både en identitetsmässig och en integrativ betydelse. Detta att en kultur har båda dessa betydelser kan dock inte ses som något revolutionerande då det ligger i kulturers natur.

Etnicitet och struktur

Ålund (1994:111) beskriver etnicitetens ”grundläggande bestämningskriterier” som dels den kulturella samhörigheten, dels ”bestämda strukturella förutsättningar, objektiva materiella villkor som genererar intressegemenskap, gemensam organisering och ibland politisk handling”. Under ovanstående rubrik kommer jag att analysera de sätt forskningen behandlat etnicitet i förhållande till samhällsstruktur.

Socialkonstruktivistiska teorier om nya etniciteter har inte mycket gemensamt med primordialistiska tankar, däremot kan många paralleller dras mellan situationalismen.

Situationalister menade att etnicitet uppträder i de omständigheter människor lever under, i deras intressen (Cornell och Hartmann, 1998:48). Bland annat kunde man inom det situationalistiska perspektivet se etnicitet som ett tecken på politiska, sociala eller ekonomiska krafter. Enligt Cohen blir etnicitet som fenomen särskilt tydligt i kampen om resurser, kampen om ett bättre liv (Cohen, 1974:xi). Politiken har enligt Hall (1996b:446) en stor betydelse för utvecklingen av nya etniciteter och liksom man inom situationalismen är medveten om att skapandet av etniciteter kan ta sin början i tillfälligheter eller i gemensamma levnadsvillkor är detta en av utgångspunkterna inom forskningen om nya etniciteter.

Nya etniciteter har mera gemensamt med den form av ny etnicitet som i USA under 1960- och 1970-talet tog form bland arbetarklassen, än vad den har med den nya etnicitet som även beskrivs som symbolisk och som kännetecknar medelklassen. Kampen för bättre villkor, för rättigheter och jämlikhet blir till en enande kraft ur vilken gemenskap i form av etnicitet kan uppstå. I vissa fall kan det vara så att gruppen redan setts som etnisk av utomstående, men först så småningom inifrån skapar etniska identiteter då detta kan bli gynnsamt.

Frågan är vem som avgör huruvida en grupp är etnisk eller ej. Svaren skiftar. Enligt Eriksen (1993:69) och Schermerhorn (Cornell och Hartmann, 1998:19) skall en etnisk grupp själv se sig som en olik andra. Eriksen m fl ställer krav på att även det omgivande samhället skall erkänna gruppen som etnisk, andra forskare gör det inte. Cornell och Hartmann (1998:27) kan tolkas som att mena att etnicitet kan vara enbart tillskriven.

Man får uppfattningen att ju starkare de politiska krafterna är bakom skapandet av etniciteter inifrån desto mindre ligger fokus på kulturella skillnader mellan människor (när etnicitet *tillskrivs* av politiska skäl föreligger motsatsen). De nya etniciteter som skapas bland t ex invandrandomar kan ses som en reaktion mot de tillskrivna etniska identiteterna och den diskriminering som medföljer dessa, vad gäller allt från boende till arbete m.m. Detta är dock inte en allmän åsikt bland forskarna. Hewitt, t ex menar att de nya etniciteterna inte är politiska på samma sätt som den symboliska etniciteten är. Frågan är dock om inte de nya etniciteter som Hewitt beskriver är de mest politiska (Hewitt, 1992:32), även om ej alltid uttryckligen så.

I och med etnicitetens koppling till exklusion och inklusion innehåller den alltid en politisk dimension. Liksom rasindelningen är indelningen i etniska grupper kopplad till makt och

ojämlikhet. Förhoppningsvis kan det allt vanligare antagandet av hybrida identiteter komma att möjliggöra en förändring av maktförhållandena.

Etnicitetsforskningen

Socialkonstruktivism som kunskapsteoretiskt perspektiv utgår ifrån att kunskap är socialt konstruerad. ”/.../ kunskap om verkligheten bestäms av irrationella och sociala faktorer”. Dessa bestämmer vad som kommer att bli kunskap i vårt samhälle (Wenneberg, 2001:77). Den kunskap som finns om etnicitet och den forskning den härstammar ur kan alltså ses som styrd av sociala faktorer. Samhället påverkar forskaren, forskaren sitt material, och tvärtom. Enligt den kunskapsteoretiska socialkonstruktivismen har teorier om etnicitet bestämts av faktorer som bland annat makt och intressen.

Makt och intressen har lett till att den sociala dimensionen av etnicitet inte uppmärksammas i tillräckligt stor utsträckning. Fokusering på kultur och kulturella skillnader gör det möjligt att på ett effektivt sätt dölja ojämlikheter (Ålund, 1997a:166). Det är tveksamt om begreppet etnicitet har blivit till ett lovande teoretisk instrument. I praktiken har det möjliggjort ett fortsatt betonande av skillnader människor emellan, verkliga såväl som överkliga. Skillnader i sig är ofta positiva och Pripp är en av dem som oroar sig över etnicitetsforskningens konsekvenser. Han menar att hur vi än förhåller oss till begreppet får det assimileriska konsekvenser (Pripp, 1996:73).

Eventuellt kan begreppet ”nya etniciteter” och forskningen om dessa leda till en spridning av synen på etnicitet som ett föränderligt fenomen. Att nya transkulturella gemenskaper ses som bland annat etniska kan så småningom leda till att även vardagstänkandet om etnicitet förändras. Viktigt blir dock att inte begränsa studierna om nya etniciteter till att gälla arbetarklassen och dess ungdomar. Inget säger att nya etniciteter inte uppstår i även andra miljöer än de som hitills undersökts.

AVSLUTNING

Sammanfattning

Etnicitet är inte ett enhetligt fenomen, den har flera olika former och uttrycks på olika sätt. Etnicitet ses inom forskningen idag som en social konstruktion, vilket innebär att det är människor som, tillsammans med det omgivande samhället, avgör hur etniska grupper kommer att konstituera sig. Det finns alltså inga objektiva kriterier som kan användas för att dela in individer i etniska grupper.

Etniciteter skapas och återskapas i sociala och kulturella sammanhang, då dessa förändras förändras oftast även etniciteten. Under senare hälften av 1900-talet skapades en ”ny” etnicitet utifrån förändrade levnadsvillkor. Denna kunde vara både politisk och symbolisk. Den skapades i en tid då traditionella institutioner höll på att lösas upp. För arbetarklassen var den främst politisk på så sätt att etnicitet skapades och användes i syfte att förbättra materiella levnadsvillkor. Av medelklassen användes den symboliskt/politiskt i syfte att behålla sin position samt för att skapa samhörighet och mening. Medan nya etniska gemenskaper kunde skapas inom arbetarklassen handlade ”ny” etnicitet inom medelklassen främst om att återskapa redan existerande etniciteter.

De nya etniciteter som beskrivs inom forskningen idag har mycket gemensamt med den form av ny etnicitet man fann bland amerikansk arbetarklass under 1960- och 1970-talet. De kan i viss utsträckning ses som ett uttryck för ojämlikhet och orättvisor. De skapas över kulturella gränser utifrån delade sociala villkor. Utvecklas gör de bland annat genom den synkretiska kultur som uppstår, det språk man kommer att dela, de hybrida metaforer vad gäller historiskt ursprung man skapar samt de sociala rörelser som växer fram.

Nya etniciteter kännetecknas av blandningar, gränsöverskridanden och kamp. Etniciteten kommer att handla om att ta tillvara på både skillnader och likheter mellan människor och att skapa gemenskap utifrån dessa. Dessa former av gemenskap har dock beskrivits tidigare inom etnicitetsforskningen, vilken sedan 1920-talet har kunnat se etniciteter som socialt konstruerade utifrån materiella och politiska förhållanden, även om betoningen legat på kulturella skillnader människor emellan.

Avslutande diskussion

/.../ en okritisk användning av begreppet etnicitet, med alla konnotationer av kulturell olikhet som följer därav, har bidragit till att essentialisera olikheter mellan människor. Genom att essentialisera olikheter har en föreställning av naturlig egenskap och oföränderlighet skapats. Denna föreställning om statisk etnicitet överensstämmer föga med ständigt pågående dynamiska identitetsskapande processer som vi finner i verkligheten (de los Reyes och Molina, 2002:316).

I ”postmoderna mångkulturella” samhällen som t ex Sverige har skapandet av etniska identiteter, liksom skapandet av andra identiteter, blivit föremål för allt mera medvetna processer. Trots detta är det den ”etniska bakgrunden” (den som ses som objektivt bestämd) som ses som viktig och som fortsätter att leda till diskriminering och förtryck.

Utvecklingen vad gäller ”vardagstänkandet” går långsamt, om ens, framåt. När man tittar på forskningen ser man att det inte går så snabbt där heller. Trots att en stor majoritet forskare är helt eniga om att etnicitet är socialt konstruerad, kan det ständiga betonandet av detta synsätt tolkas som att det inte är en självklarhet att det verkligen är så att etniciteter är socialt konstruerade. Mycket av forskningen består dessutom av upprepningar (så mycket mera borde ha hunnit utforskats om man gått vidare istället för att gå tillbaka).

Begreppet ”nya etniciteter” och forskningen om dessa är ny på så sätt att det/den beskriver enbart transetniska gemenskaper. Kanske är det viktigt att dessa beskrivs som en särskild typ av etniciteter (just nu som ”nya”). Men kanske hade det varit en fördel att inte särskilja dem utan att låta dem påverka begreppet ”eticiteter” genom att ses som endast sådana (och inte som just nya).

Den forskning om nya etniciteter jag studerat är den som ser nya etniska grupper skapas genom ett uppmärksammande av och intresse för kulturella skillnader bland ungdomar i multikulturella miljöer. Det finns naturligtvis forskare som är av andra åsikter. Ehn (1992:142) menar att multikulturalism bland unga människor ”does not primarily appear as transferences of ethnic cultures”. Tvärtom, fortsätter Ehn, de olika idéerna, normerna och värderingarna är ofta dolda, visar sig inte i det offentliga livet utan stannar i familjerna, inom släkter och etniska samfund. Kontakt mellan ungdomar med olika etnisk bakgrund kan resultera i interkulturella utbyten, men Ehn ser inte detta som något som kommer att bli ett allmänt mönster;

Ethnicity and multiculturalism are operationalized in other ways among young people. One way is through a *de-emphasizing* of ethnic differences and another is through the creation of culturally 'neutral' 'bridging' arenas of interaction. In this process popular youth culture surely plays an important role as a reservoir of both distinctive and unifying symbols, in principle accessible to all, regardless of ethnic origin"

Enligt Ehn förvandlas multikulturalismen till en allmän icke-kulturalism öppen för alla med en tolerant inställning. Ehn ser i sina studier av ungdomar i multikulturella områden hur interetniska relationer och blandade grupper uppstår dels utifrån personliga likheter men också utifrån en delad önskan om att överge etablerade kategorier av etniska och kulturella identiteter, åtminstone tillfälligt (Ehn, 1992:143).

Avslutningsvis kan nämnas att intresset för etnicitet, åtminstone inom antropologin, är långt ifrån universellt. I Frankrike har begreppet etnicitet aldrig vunnit fotfäste på samma sätt som i t ex Sverige, Storbritannien eller USA. När franska antropologer studerar det som forskare här kallar politisk etnicitet kallar de det politik, när de studerar etnisk identitet kopplar de dessa studier till studier om identitet i allmänhet, istället för att anta att det skulle finnas något sådant som "ett etniskt fenomen värt att upphöja till ett jämförbart begrepps status" (Eriksen, 1993:161).

KÄLLFÖRTECKNING

- Alsmark, Gunnar (1996) "Å ena sidan, å den andra!" i Arnstberg, K.-O., red: *Boja eller befrielse? Etnicitetsforskningens inriktning och konsekvenser*. Botkyrka: Mångkulturellt centrum
- Back, Les (1996) *New Ethnicities and Urban Culture*. London: UCL Press
- Barth, Fredrik (1969) "Introduction" i Barth, F., red: *Ethnic Groups and Boundaries*. Bergen/Oslo: Universitetsforlaget
- Bjurström, Erling (1998) "Ungdomskultur som kamp om etnisk identitet" i Ahmadi, N., red: *Ungdom, kulturmöten, identitet*. Stockholm: Liber
- Bradley, Harriet (2000) *Fractured Identities*. Cambridge: Polity Press
- Calhoun, Craig (2001) Tradition, but Not Mere Inheritance. *Ethnicities*. SAGE Publications Vol 1(1) s 9-10
- Cohen, Abner (1974) "The Lesson of Ethnicity" i Sollors, W., red: *Theories of Ethnicity: A Classical Reader*. London: MACMILLAN PRESS LTD
- Cornell, Stephen & Hartmann, Douglas (1998) *Ethnicity and Race : Making Identities in a Changing World*. Thousand Oaks: Pine Forge Press
- de los Reyes, Paulina & Molina, Irene (2002) "Kalla mörkret natt! Kön, klass och ras/etnicitet i det postkoloniala Sverige" i de los Reyes, P., Molina, I. & Mulinari, D., red: *Maktens (o)lika förklådnader*. Stockholm: Bokförlaget Atlas
- Ehn, Billy (1992) "Youth and multiculturalism" i Palmgren, C., Lövgren, K. & Bolin, G., red: *Ethnicity in Youth Culture*. Stockholm: Youth Culture at Stockholm University
- Eriksen, Thomas Hylland (1993) *Ethnicity and Nationalism*. London: Pluto Press
- Hall, Stuart (1990) "Cultural Identity and Diaspora" i Rutherford, J., red: *Identity – Community, Culture, Difference*. London: Lawrence & Wishart
- Hall, Stuart (1996a) "What is this 'black' in black popular culture?" i Morley, D. & Chen, K.-H., red: *Stuart Hall: Critical Dialogues in Cultural Studies*. London: Routledge
- Hall, Stuart (1996b) "New ethnicities" i Morley, D. & Chen, K.-H., red: *Stuart Hall: Critical Dialogues in Cultural Studies*. London: Routledge
- Harris, Roxy (2003) *Language and New Ethnicities – Multilingual Youth and Diaspora*. Working Papers in Urban Language & Literacies. Kings College London
- Hewitt, Roger (1992) "Language, youth and the destabilisation of ethnicity" i Palmgren, C., Lövgren, K. & Bolin, G., red: *Ethnicity in Youth Culture*. Stockholm: Youth Culture at Sockholm University
- Jenkins, Richard (1997) *Rethinking Ethnicity*. London: SAGE
- Johansson, Rune (2000) "Gemenskapens grunder" i Olsson, E., red: *Etnicitetens gränser och mångfald*. Stockholm: Carlsson Bokförlag
- Johansson, Thomas & Miegel, Fredrik (1996) *Kultursociologi*. Lund: Studentlitteratur
- Kamali, Masoud (1999) *Varken familjen eller samhället: en studie av invandrarungdomars attityder till det svenska samhället*. Stockholm: Carlsson Bokförlag
- Kotsinas, Ulla-Britt (1992) "Immigrant adolescents' Swedish in multicultural areas" i Palmgren, C., Lövgren, K. & Bolin, G., red: *Ethnicity in Youth Culture*. Stockholm: Youth Culture at Sockholm University

- Lange, Anders & Westin, Charles (1981) *Etnisk diskriminering och social identitet*. Stockholm: Liber Förlag
- Lindqvist, Beatriz (1996) "Definitionernas makt: några reflektioner över etnicitetsbegreppet" i Arnstberg, K.-O., red: *Boja eller befrielse? Etnicitetsforskningens inriktning och konsekvenser*. Botkyrka: Mångkulturellt centrum
- Marable, Manning (2000) We Need a New and Critical Study of Race and Ethnicity. *Chronicle of Higher Education*, 46:25
- Nagel, Joane (1994) Constructing Ethnicity: Creating and Recreating Ethnic Identity and Culture. *Social Problems*, 41:1, 152-176
- Nahachewsky, Andriy (2002) New Ethnicity and Ukrainian Canadian Social Dances. *Journal of American Folklore*, 115(456):175-190.
- Olsson, Erik (2000) "Etniska gränser och transnationella gemenskaper" i Olsson, E., red: *Etnicitetens gränser och mångfald*. Stockholm: Carlsson Bokförlag
- Pripp, Oscar (1996) "Etniska gränser och gränssnitt" i Arnstberg, K.-O., red: *Boja eller befrielse? Etnicitetsforskningens inriktning och konsekvenser*. Botkyrka: Mångkulturellt centrum
- Ramberg, Klas (1996) "Essens, situation, kritik: tankar om etnologisk metod och ideologiproduktion" i Arnstberg, K.-O., red: *Boja eller befrielse? Etnicitetsforskningens inriktning och konsekvenser*. Botkyrka Mångkulturellt centrum
- Rampton, Ben (1997) *Sociolinguistics and Cultural Studies: New Ethnicities, Liminality and Interaction*. Working Papers in Urban Language & Literacies: King's College London
- Royce, Anya Peterson (1982) *Ethnic Identity*. Bloomington: Indiana University Press
- Runquist, Wedding (1999) *Socialt arbete bortom etnicitetens gränser*. Stockholm: Centrum för utvärdering av socialt arbete (CUS)
- Sernhede, Ove (1995) Hi man, what the g-funk is going on? *Ord & Bild*, nr 3, 16-29
- Sernhede, Ove (1996) *Ungdomskulturen och de Andra*. Göteborg: Daidalos
- Sernhede, Ove (1998) "Ungdom och svart identifikation" i Ahmadi, N., red: *Ungdom, kulturmöten, identitet*. Stockholm: Liber
- Sernhede, Ove (2000a) Vad är etnicitet? Försök till dekonstruktion av ett begrepp med hög akademisk och politisk hipfaktor. *KRUT*, nr 97/98, 58-73
- Sernhede, Ove (2000b) Föreställda gemenskaper och nya etniciteter. *Nordisk Socialt Arbeid*, nr 1, 2-11
- Song, Miri (2003) *Choosing Ethnic Identity*. Cambridge: Polity Press
- Tägil, Sven (1993) "Den "problematiska" etniciteten. Nationalism, migration och samhällsomvandling" i Tägil, S., red: *Den problematiska etniciteten*. Lund: Lund University Press
- Waters Mary C. (1990) *Ethnic Options: Choosing Identities in America*. Berkeley: University of California Press
- Waters Mary C. (1998) "The Costs of a Costless Community" i Hughey, M. W., red: *New Tribalisms – The Resurgence of Race and Ethnicity*. London: MACMILLAN PRESS
- Weber, Max (1996) "Ethnic Groups" i Sollors, W., red: *Theories of Ethnicity: A Classical Reader*. London: MACMILLAN PRESS LTD
- Wenneberg, Soren Barlebo (2001) *Socialkonstruktivism – positioner, problem och perspektiv*. Malmö: Liber AB

Wulff, Helena (1994) "Mening, motstånd och möjligheter: socialantropologisk kulturteori om ungdom" i Öhlund, T. & Bolin, G., red: *Ungdomsforskning – kritik, reflektioner och framtida möjligheter*. Stockholm: Ungdomskultur vid Stockholms universitet

Ålund, Aleksandra (1984) *Skyddsmurar – etnicitet och klass i invandrarsammanhang*. Umeå: Sociologiska institutionen, Umeå Universitet

Ålund, Aleksandra (1991a) "Immigrant culture as an obstacle to 'partnership'" i Ålund, A. & Schierup, C-U.: *Paradoxes of Multiculturalism*. Avebury: Aldershot

Ålund, Aleksandra (1991b) "Wrestling with ghosts: transcultural bricolage and new communities" i Ålund, A. & Schierup, C-U: *Paradoxes of Multiculturalism*. Avebury: Aldershot

Ålund, Aleksandra (1992) "Immigrant youth – transcultural identities" i Palmgren, C., Lövgren, K. & Bolin, G., red: *Ethnicity in Youth Culture*. Youth Culture at Sockholm University: Stockholm

Ålund, Aleksandra (1994) "Etnicitet och modernitet: om "tradition" i modern kulturforskning" i i Öhlund, T. & Bolin, G., red.: *Ungdomsforskning – kritik, reflektioner och framtida möjligheter*. Stockholm: Ungdomskultur vid Stockholms universitet

Ålund, Aleksandra (1997a) *Multikultiungdom*. Lund: Studentlitteratur

Ålund, Aleksandra (1997b) "The Quest for Identity: Modern Strangers and New/Old Ethnicities in Europe" i Wicker, H.-R., red: *Rethinking Nationalism & Ethnicity*. Oxford: Berg

Ålund, Aleksandra (2000a) "Etnicitetens mångfald och mångfaldens etnicitet" i Olsson, E., red: *Etnicitetens gränser och mångfald*. Stockholm: Carlsson Bokförlag

Ålund, Aleksanda (2000b) "Multikultisamhälle i vardande – ungdom, kultur och sociala rörelser" i Olsson, E., red: *Etnicitetens gränser och mångfald*. Stockholm: Carlsson Bokförlag

Ålund, Aleksandra (2002) "Etnicitet, medborgarskap och gränser" i de los Reyes, P., Molina, I. & Mulinari, D., red: *Maktens (o)lika förklädnader*. Stockholm: Bokförlaget Atlas